

Eron jälkeisen vainon uhrien ääni jää häpeän jalkoihin

Eron jälkeisen vainon uhriksi joutuu Suomessa vuosittain satoja naisia. Silti ilmiö on edelleen suhteellisen tunnistamaton. Vainotuksi leimautuminen aiheuttaa naisissa häpeää, mikä vaikeuttaa esimerkiksi avun hakemista ja saamista. Häpeää tuottavat erityisesti naisten syyllisyys ja syyllistäminen, jota naiset kokevat niin lähipiirin kuin viranomaistenkin tahoilta.

Syyllistämällä ylläpidetään vainon uhrin häpeää, joka vaikuttaa avun hakemiseen. Naiset eivät halua kertoa tilanteestaan ulkopuolisille tuomitsemisen ja leimautumisen pelon takia ja jäävät siksi yksin.

Kuva pixabay

Pro gradu -tutkielmassani tutkin eron jälkeisen vainon kohteeksi joutuneiden naisten häpeän kokemuksia. Olen kerännyt aineiston ryhmähaastattelun avulla. Tässä kirjoituksessa keskityn haastateltavien kokemuksiin ulkopuolisten taholta tulevasta syyllistämisestä, jota tutkimukseni naiset olivat kokeneet niin ystävien, läheisten, vainoajan kuin viranomaistenkin tahoilta.

”Miten sinä olet ollutkin niin tyhmä, että olet mennyt tuollaisen kanssa naimisiin?”

Häpeän kokemus liittyy kysymykseen, mitä muut ihmiset ajattelevat. Ihmiset ajattelevat helposti vaikeiden elämäntilanteiden olevan ihmisen omaa syytä. Tämä näkyy myös eron jälkeisen vainon uhrien kokemuksissa.

Naiset kokivat syyllistämistä omasta tilanteestaan sekä hylätyksi tulemista ja tuomitsemista aiemmista valinnoistaan. Yhteiskunnan ylläpitämän mielikuvan mukaan ihmisen tulisi kantaa vastuu omista valinnoistaan ja niiden seurauksista. **Häpeä kietoutuu syyllistämiseen menneisyyden valinnoista.**

"Mehän sanottiin jo alun perin, että älä ala se ihmisen kanssa...!!"

"Mitä minä sanoin" -tyyppinen ajattelu on juurtunut syvälle ihmisten ajatteluun, vaikka vainon uhrien läheiset vilpittömästi haluaisivatkin olla avuksi ja ymmärtää vaikeaa tilannetta. Sosiaalinen ympäristömme on kuitenkin ristiriitainen; toisaalta ihmiset saattavat sanoa, että vaino ei ole uhrin omaa syytä ja seuraavassa lauseessa päivitellä huonoa kumppanin valintaa tai kyseenalaistaa sitä, onko nainen nyt varmasti toiminut riittävästi vainon lopettamiseksi tai antanut vainoajalle vääränlaisia signaaleja.

Vainon uhrin arki on täynnä täyttymättömiä odotuksia

Vaino aiheuttaa monenlaisia toimenpiteitä naisten ja heidän lastensa elämään. Tiukkojen rajojen vetäminen ja niiden ylläpitäminen on tärkeää. Rajojen asettamiseen osallistuivat kuitenkin naisten itsensä lisäksi myös lähipiiri ja viranomaiset. Ristiriitaiset viestit ulkopuolisten odotuksista tuottivat naisille häpeää sekä riittämättömyyden ja epäonnistumisen tunteita.

"Onhan se nyt kumma homma, kun ei se lopu...!"

Toisaalta naisilta odotettiin vainon lopettamista tiukkoja rajoja vetämällä, toisaalta kyseenalaistettiin niitä. Läheisiltä ihmisiltä tuli ristiriitaisia neuvoja; toisaalta syyllistettiin siitä, että vaino olisi varmaan jo loppunut, jos nainen asettaisi KUNNON rajat vainoajalle, toisaalta päiviteltiin, että *"pitäisihän teidän nyt tulla toimeen..."* ja *"onhan tuo nyt tosi tylyä käytöstä..."* Läheisten ihmisten odotukset naisten mahdollisuuksista vaikuttaa vainon loppumiseen olivat epärealistisia. Naiset kokivat tehneensä jotain väärin, kun eivät kyenneet vastaamaan lähipiirin odotuksiin.

Erityisesti viranomaistaholta tuleva syyllistäminen hävettää

Väkivallan uhriksi joutunut ihminen häpeää omaa tilannettaan. Viranomaisten oletetaan olevan se auttamistaho, jonka puoleen käännetään yleensä vasta silloin, kun muut keinot on jo käytetty. Esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ymmärtämättömyys näkyi naisten kokemuksissa raadollisena. Kun ei osata auttaa, saatetaan vaino sivuuttaa aikuisten välisenä ongelmana tai riitelynä lapsista.

Eron jälkeinen vaino on väkivaltaa. Ilmiön tunnetuksi tekeminen auttaa ihmisiä ymmärtämään vainon uhreja ja madaltaa kynnystä hakea apua. Tiedon lisääminen auttaa myös kehittämään tehokkaampia auttamistapoja. Pro gradu- tutkielmani tarkoituksena on olla yksi askel kohti ymmärrystä vainoilmiön monimuotoisuudesta.

Milla Kärkkäinen
Lapin yliopisto

Kirjoitus perustuu pro gradu -tutkielmaan ”Meillä ei ole ääntä, koska me hävetään näitä asioita niin paljon”. Naisten kokema häpeä eron jälkeisessä vainossa (2018)

Lähteet:

Orjala, Anne 2016: Vainoamisesta vuosittain satoja rikosilmoituksia – uhri voi löytyä netistä tai julkisuudesta. Yle Uutiset 12.4.2016.

Ronkainen, Suvi & Näre, Sari 2008: Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 7–40.